

Кади́ров Ельві́н Ескенде́рович

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЙ «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА»

У тезах здійснено концептуальний аналіз категорії «державне регулювання малого підприємництва» в контексті сучасної економіки. Визначено основні підходи до тлумачення даного поняття, розкрито його функціональне та інституційне наповнення. Наголошено на багатогранності механізмів державного впливу на розвиток малого бізнесу, що охоплюють нормативно-правові, фінансово-кредитні, організаційно-інституційні та інформаційно-консультаційні інструменти. Акцентовано на необхідності переосмислення регуляторної парадигми з урахуванням викликів цифровізації, глобалізації та сталого розвитку. Узагальнено авторські підходи до трактування поняття з урахуванням системності, цілеспрямованості та адаптивності регулювання.

Ключові слова: державне регулювання, мале підприємництво, економічна політика, регуляторна функція, інституційне забезпечення, державна підтримка.

У контексті глибоких структурних трансформацій національної економіки України, зумовлених як внутрішніми реформами, так і зовнішніми викликами, зокрема воєнною агресією, глобальними кризовими явищами та інтеграційними процесами, мале підприємництво набуває стратегічного значення як фундаментальний сегмент господарського комплексу. Воно відіграє важливу роль у формуванні динамічного ринкового середовища, активізації конкурентних механізмів, прискоренні інноваційних процесів, забезпеченні гнучкості економіки та диверсифікації джерел доходів населення.

Мале підприємництво також є одним із провідних інструментів зниження безробіття, розвитку людського капіталу, підвищення рівня зайнятості в регіонах та активізації підприємницької ініціативи, що сприяє соціальній стабільності та сталому економічному зростанню. Його здатність швидко адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури, освоювати нові ніші та запроваджувати інноваційні рішення зумовлює важливість даного сектору для економіки з перехідною структурою.

Разом з тим, ефективне функціонування та поступальний розвиток малого підприємництва можливі лише за умов формування сприятливого інституційного середовища, яке передбачає наявність цілісної системи державного регулювання. Така система має бути спрямована не лише на подолання адміністративних, фінансових, інформаційних та інфраструктурних бар'єрів, що обмежують підприємницьку активність, а й на стимулювання довгострокового розвитку, інвестиційної привабливості та інноваційної спроможності суб'єктів малого бізнесу.

Таким чином, актуальність осмислення теоретичних засад державного регулювання малого підприємництва полягає у необхідності формування адаптивної, прозорої та ефективної державної політики, здатної забезпечити баланс між економічною свободою та соціальною відповідальністю, між ринковим саморегулюванням і державним втручанням, між короткостроковими антикризовими заходами та довгостроковими стратегічними пріоритетами.

Категорія «державне регулювання малого підприємництва» у науковому дискурсі трактується неоднозначно, що зумовлено як багатозначністю самого поняття «регулювання», так і складністю соціально-економічної природи малого бізнесу. На сьогодні не існує уніфікованого підходу до визначення сутності цього феномену, що обумовлює необхідність поглибленого теоретичного осмислення та концептуального уточнення.

У загальному теоретико-методологічному контексті державне регулювання малого підприємництва доцільно розглядати як систематизований і цілеспрямований вплив органів публічної влади на розвиток суб'єктів малого бізнесу. Такий вплив реалізується через комплекс адміністративних, правових, фінансово-економічних, організаційно-інституційних та інформаційних інструментів, що спрямовані

на формування сприятливих умов для започаткування, ведення та масштабування підприємницької діяльності.

Цей процес охоплює розробку і впровадження нормативно-правових актів, створення розгалуженої системи інституцій підтримки малого бізнесу, запровадження податкових стимулів, доступу до фінансування, грантових програм, інноваційних кластерів тощо. Особливого значення набуває забезпечення інформаційного супроводу підприємців та їх включення у процеси формування державної політики через механізми публічного діалогу.

З науково-теоретичної перспективи державне регулювання малого підприємництва постає як багаторівнева та багатофункціональна система, у межах якої доцільно виділяти:

- **інституційний рівень**, що включає державні, муніципальні та спеціалізовані органи управління, а також структури, покликані надавати підтримку підприємцям (державні фонди, агентства розвитку, центри підтримки бізнесу тощо);

- **функціональний рівень**, який охоплює реалізацію ключових функцій регулювання — нормативно-правової, контролюючої, стимулюючої, захисної та координуючої;

- **інструментальний рівень**, що передбачає практичне застосування засобів впливу, зокрема: податкових пільг, субсидій, кредитних гарантій, дотацій, програм професійної освіти й консалтингу, цифрових платформ підтримки підприємництва.

Зважаючи на динамічний характер соціально-економічних процесів, державне регулювання у сфері малого підприємництва повинно бути гнучким, адаптивним і зорієнтованим на довгострокові стратегічні цілі, зокрема — підвищення інституційної спроможності, формування інноваційного потенціалу та зміцнення конкурентоспроможності малого бізнесу в умовах глобалізації та цифрової трансформації.

Висновки. Таким чином, державне регулювання малого підприємництва на сучасному етапі розвитку економіки України потребує переосмислення традиційних управлінських підходів та адаптації до нових викликів глобального і національного рівнів. Зміна ролі держави від переважно контрольної до партнерської зумовлює необхідність формування інноваційної регуляторної моделі, орієнтованої на підтримку, розвиток і довіру до суб'єктів малого бізнесу.

Запровадження принципів відкритості, цифрової трансформації, інклюзивності та результативності у регуляторну політику має сприяти підвищенню ефективності державного управління, зниженню регуляторного тиску, а також активізації підприємницької ініціативи.

Водночас, критично важливою умовою є забезпечення адаптивності державного впливу, що полягає у здатності інституцій швидко й адекватно реагувати на зміни економічного середовища, зовнішньополітичні загрози, технологічні новації та структурні зрушення в суспільстві.

У науковому сенсі категорія «державне регулювання малого підприємництва» має розглядатися не лише як сукупність адміністративних чи економічних заходів, а як комплексна, багаторівнева система створення сприятливого, конкурентоспроможного та інноваційно-орієнтованого підприємницького середовища, що є передумовою сталого розвитку економіки держави.

Література

1. Бланк, І. А. Стратегічне управління розвитком підприємництва в умовах нестабільності. — Київ: НІКА-Центр, 2020. — 328 с.
2. Мних, Є. В., Кизим, М. О. Теоретико-методологічні основи державного регулювання підприємницької діяльності в перехідній економіці // Вісник економічної науки України. — 2020. — № 2(39). — С. 63–71.
3. Соболева, І. М. Державне регулювання розвитку малого підприємництва в Україні: сучасні виклики та пріоритети // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. — 2021. — Т. 6. — С. 44–52.
4. Storey, D. J. Understanding the Small Business Sector. — London: Routledge, 2016. — 450 p.
5. Kuratko, D. F., Hodgetts, R. M. Entrepreneurship: Theory, Process, and Practice. — 10th ed. — Cengage Learning, 2018. — 608 p.